

"איפה פקע הקסם?"

ממשלחת. שבה איש לא היה מוכן או מסוגל להחליט. על רקע זה נתכנסה אותה ישיבה דרמטית. שארכה שבע שעות.

גולדה מאיר, בסיגנון האישי הרגשני האופייני לה, איימה להתפטר. "המחנה הזה (תנועת העבודה) נותן יד להריסת המדינה!" היא קראה, "אי אפשר להטיל עלי לראות בשיויון נפש איך הכל מידרדר לאסון אחד גדול. אינני מסכימה להיות בממשלה. שיש בינה ובין ציבור... עלולים מלחמת מעמדות. אני זוכרת עוני משנות ילדותי, ולא אסכים לעמוד בסוף ימי בראש ממשלה המוצגת כאילו היא, עושה מיליונרים... אם הממשלה היא נגד עניים, היא צריכה ללכת. אין לה זכות לשבת עוד שעה אחת."

אחרי הקדמה פאטטית זו, הסיקה גולדה את המסקנות. היא דרשה חקיקה לאיסור שבבי תות. היה זה אולטימטום, שהוגש למעשה למזכיר ההסתדרות, יצחק בן-אהרון.

דיוקרה של בתי הסוהר

ב אותם הימים נסערה המדינה בעיקבות מישט צבאי, שנערך לעובדי מכס אורחיים, שמילאו את תפקידם בשטחים המוחזקים, ליד גשרי הירדן. כאשר הצטרפו לשביתה הארצית של עובדי המכס, ציווה משה דיין להעמידם לדין צבאי בעוון אי-ציות לפקודה, הטיל עליהם עונשי מעצר.

עתה, באותה ישיבה, הרחיק דיין ללכת. הוא דרש מישטר בעל סמכות, בסיגנון שהוכיח תקופות אחרות — ושלא נשמע כדוגמתו מעולם בישראל. בהסתמך על חוק הדורש מפועלים להודיע 15 יום מראש על הכוונה להכריז שביתה, אך שבפירוש לא נקבעו בו שום עונשים, הכריז דיין:

"כמישטר דיוקרה, עבירה על החוק מביאה להליכה לבית הסוהר. תהיה לנו אוטו ריטה רק אם יהיה סוף למצב זה."

יתכן שהפסוק הקיצוני ביותר נאמר דווקא על-ידי יעקב חזן, מנהיג המפלגה השמאלית ביותר בישראל, מס"ם, מפלגה מארכסיסטית שהיתה בעבר מעין מפלגה קומוניסטית לאומית. הוא הכריז: "המדינה יכולה להיהרס מבפנים... אם יצטרפו להפעיל צבא בנמל-התעופה (המוש"ב) או במקום אחר — לא צריך להימנע מזה!"

הישיבה נסתיימה בהחלטה פריאחד, שבאה לבצע את האולטימטום של גולדה מאיר. הוטל על יצחק בן-אהרון, דווקא, להשכיר את הקרקע לחקיקת חוקים, שישימו למעשה קץ לזכות-השביתה במדינת ישראל. וזאת בשתי שיטות:

● **איסור על שביתה בתקופת תוקפו של הסכם קולקטיבי.** (העוקץ: לפועלים עצמם אין שום השפעה ישירה על ההסכמים החלים עליהם. ההסכמים מושגים למעשה בין צמרות ההסתדרות, המעבידים והממ"ר

אולם ישראל של סוף תשל"א רחוקה מאד מתמונה אידיאלית זו.

"אם הממשלה היא נגד עניים..."

ב אחד הימים האחרונים של השנה התקיימה ב- תל-אביב ישיבה היסטורית, שפרטיה כימעט לא ייאמנו.

היא נקראה באופן בהול, על פי פקודת גולדה מאיר. השתתפו בה האישים המרכזיים של המערך (מפלגת העבודה ומפ"ם), בממשלה ובהסתדרות.

גולדה, שאינה מעוניינת בדרך-כלל בענייני פנים, נזרעה בעיקבות שורה של שביתות דרמטיות, שאחת מהן שיתקה לפתע את נמל-התעופה הבינלאומי היחידי של ישראל, ארץ שאין לה גבולות יבשתיים פתוחים.

שרשרת המאורעות התחילה על ביצוע פיתוח הלידה הישראלית. המטרה המוצהרת היתה להויל את סחורות הייצוא הישראלי, לצמצם את ייבוא המיזרכים, כדי להקטין את הפער המסוכן במאזן-התשלומים של המדינה.

כ ה היה מרגיש יוסף טרומפלדור, או אחד מחבריו, שניספו בראשית הדרך, אילו קמו היום מקברים וביקרו במדינת ישראל?

אנשי העלייה השנייה והשלישית, שבאו לארץ כדי לבינות כאן את האוטופיה הציונית הסוציאליסטית, שמתו בהמוניהם מקדחת ומעבודת-פרך — איך היו מסתכלים על החברה שקמה כעבור שני דורות על קברותיהם?

בכל מהפיכה שהצליחה, נוצר פער בין החזון שהוליד אותה, ובין המציאות שקמה בעיקבותיה. רק מהפיכה שנכשלה נשאר תהורה ונאמנה לעצמה.

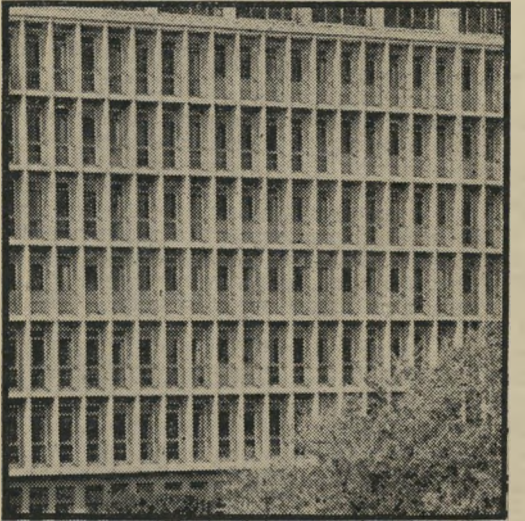
אך הפער בין החזון הסוציאליסטי של המייסדים והמציאות של הממשיכים בישראל אינו פער רגיל.

גן עדן סוציאליסטי

ל מראית עין, ישראל היא ארץ חלומותיו של סוציאליסט דיוקרה. כל תייר זר, העובר בארץ בטויל מודרך, רואה זאת.

ההתחלה: התצלום המפורסם של ראשוני דגניה *

ההמשך: בניין הוועד הפועל

במילים אחרות: להוריד את רמת-המחיה של ההמונים. שעות מעטות אחרי שנתקבלה החלטה זו, העלתה הממשלה עצמה את מחירי המיזרכים החיוניים ביותר — לחם, חלב, סוכר, שמן. למרות כל הבטחות, התחילו גם שאר המחירים במירוץ מטורף. בעוד סופסטרים, בעלי-רכוש ובעלי מטבע זר דאגו לעצמם מראש ההתעשרו, נוכח הפועל לדעת כי משכורתו, הקטנה בלאו הכי, מאבדת במהירות את ערכה.

שכרי-העבודה ברומו בישראל הוא נמוך — לא רק בהשוואה לארצות-הברית, אלא גם בהשוואה לגרמניה, צרפת ובריטניה. השכר נמוך, הנשאר בסוף ה"זקש", הוא קטן עוד יותר, כי תקציב המדינה בולע למעשה ממחי צית התוצר הלאומי הגדמי (תקציב הכיטחון לבדם אובדים שמיש התוצר הלאומי).

הערך הריאלי של השכר נמוך עוד יותר, בגלל העומס העצום של מיסי עקיפין, המייקרים את המיזרכים. כדי להזין את המנגנון הממשלתי.

השביתות פרצו בעיקר בשרותים הציבוריים. כי בעוד שמעסיקים פרטיים הסתדרו בדרך כלל עם פועליהם מתחת לשולחן, על-ידי תימונים שונים שנועדו לרמות ביחד את מטה-הכנסה, היו עובדי-הממשלה כבולים. הם חשו בעול שנועשה להם. הם היו בטוחים שההסתדרות היא יריב, לא נציג. הם היו חסרי-אונים מול ביורוקרטיה

* על תצלום זה כתב נתן אלתרמן: "אנשים אשר יבואו אחרינו ויביטו בתמונה הזאת ויהרהרו לרגע: / הנה ההתחלה... ולא יידעו אולי שבשבילנו לא היתה זאת התחלה / כי אם הכל..."

הנה ארץ, שבה קיים שלטון רצוף של מפ"גת הפועלים העיקרית, מזה 40 שנה — תחיי זה כן, מוסדות הלאומיים" של היישוב העיבי רי, לאחר מכן במדינת ישראל.

כימעט כל הקרקע במדינה שייך לציבור. על פניה זרועות קומונות, שקמו ללא כפיה, והמחזיקים מעמד, ואף משגשים מבחינה כלכלית, ככוח הרצון התופשי של חבריהן. בצד הקיבוצים קיימים מושבי-עובדים, בהם משתפים חקלאים בני-חורין פועלה לטובת כלל הציבור במדינת ישראל.

ההסתדרות הכללית של העובדים היא המעצמה האי-דירה ביותר במדינה, ואין לה אחות בעולם כולו. היא מאוחדת מאין כמותה, היא בעלת מיפעלים המהווים כרבע מכלכלת המדינה, חברות-הענק שלה חובקות את העולם בפעולותיהן.

כל גדולי המדינה יצאו משורותיה. דויד בן-גוריון היה מזכירה הכללי. גולדה מאיר היתה עסקנית מועצת הפיר עלות. משה דיין גולד בקיבוץ (קבוצת דגניה) וגדל במושב (נהלל). יגאל אלון חי בקיבוץ (גינזור) עד היום. פינחס ספיר עלה לגדולה כמזכיר מועצת פועלי כפרי-סבא, ולוי אשכול המנוח היה שנים רבות מזכיר מועצת פועלי תל-אביב.

לכאורה, זה היה צריך להיות גן-עדן של פועלים, חברה של עובדים מאושרים ובני-חורין רון, מדינה דיוקרה ורבי-גונית, שבה דואג הכוח המרכזי של העובדים לחלוקה צודקת של ההכנסה הלאומית, ללא פער ניכר בין המעי מדרות.